

Den här dagen...

Idag den 27 december år 1775, då en onsdag, ägnade sig Gustaf III som så ofta under sin regeringstid åt att förbättra situationen för svenska konstnärer, i synnerhet poeterna. Kungen önskade genom poesin förädla det svenska språket och höja dess status som konstspråk, en tanke som seneare utvecklades ännu mer i och med grundandet av Svenska Akademien 1786. Det är välkänt, att han gav frikostigt ur den kungliga handkassan för att understödja poeter som sände honom suppliker av alla de slag från ögonblicket då han intog tronen, men han gav också indirekt understöd till många konstnärer med hjälp av diskreta påtryckningar och tjänster och gentjänster av olika slag.

Den här dagen skulle en av Sveriges främsta skaldar och idag mest levande 1700-talspoeter gynnas av ett högst värtaligt brev, författat av Gustaf III under sin vintersejour på Gripsholm. Han skrev till Friherrinnan Stjerngranat (Stierngranat), hustru till Nummerlotteridirektionens preses:

Fru Stjerngranat! Ni vet att jag alltid älskat Poeterna, och i synnerhet de Svenska. Ni vet att dessa Herrar alltid äro fattige, och alltid begära understöd. Ni vet också att deras verskraft icke är lycklig och fruktsam, utan i den mån deras pung är uppfylld. Men hvad Ni icke vet, är hvart allt detta syftar, och Ni måste bekänna, att när Ni läser detta, säger Ni för er sjelf: havrt vill allt detta ta vägen? Litet tålmod, och Ni skall få veta det. Det vill säga att jag blifvit underrättad att Sekreterare-sysslan är ledig i Kongl. NymmerLotteriDirektionen, och att jag fått en supplik på vers från den namnkunniga Bellman, annars kallad Sveriges Anakreon, som ber mig rekommendera honom hos Herrarne i Direktionen. Som en sådan rekommendation vore en befallning, och jag icke vill besvara någon, allraminst de Herrarna, så vänder jag mig till Er, för att be Er, min Fru, tala för denna saken hos er Man. Muserna äro Poeternas Gudinnor, och som de äro Fruntimmer liksom Ni, så kan jag väl icke bättre adressera min stackars sökande. Jag lämnar honom i edra händer, och ber Eder åtaga Er hans öde. Det är med de mest utmärkta tänkesätt jag är m.m.

Brev till friherrinnan Stjerngranat, Gripsholm den 27 december 1775, i Oxenstierna, 4, s. 107.

Suppliken, som Gustaf III mottagit och som han refererar till i brevet, är den numera så berömda dikten "Om Ers Majestät tillåter. At dess ringaste Poet", författad av Bellman tidigare i december samma år:

Om Ers Majjestät tillåter.
At dess ringaste Poet,
Dödens välde till förtret,
Ur sin säng skall uppstå åter
Till ett glas champagne-vin
Och at Skaldens matta tunga
Än en gång får låf at siunga
Med en Gyllnborg och Dalin:

Si, så vill jag med min lyra,
Vid ett sagta klang och dön,
I en underdånig bön
Lyckans våld mot mig bedyra
Från min vagga till mitt slut:
Väl dess altar för mig röker,
Men den mängd Gudinnan söker
Stänger mig från Templet ut.

Där dess höga vinster dragas,
Söker jag en tjenst och lön:
Men Gudinnan, rik och skön,
Låter eij en skymt updagas
I mitt låga, mörcka skiul.
Om Ers Majjestät behagar
Gilla Lyckans hårda lagar,
Dör Poeten innan juhl.

Aldraunderdånigast
af
Carl Michaël Bellman

(Dikten återfinns i de gustavianska papperen i Uppsala Universitetsbibliotek – bland en uppsjö av bättre och sämre hyllningsdikter, suppliker och eloger riktade till Gustaf III – och är dessutom tryckt i Bellmanssällskapets standardupplaga av Bellmans dikter, fritt tillgänglig via Litteraturbanken.)

Carl Michael Bellman, porträtt 1779 av Per Krafft d.ä., Nationalmuseum (NMGrh 1061)

Denna dikt spelar på flera plan. I första strofen skriver Bellman in sig i den etablerade hovdiktartidningen genom att han sätter sig och sin diktartalang i paritet med de berömda och uppburna hovpoeterna Gustaf Fredrik Gyllenborg och Olof von Dalin – frihetstidens stora diktarnamn – samtidigt som han kallar sig majestätets ”ringaste Poet”. Bellman anspelar också i en lättsam ton på sitt rykte som bacchanalisk och sorglös poet, i det att han sjunger sina verser efter intag av champagne. Det är dock en passande förfining i jämförelse med det brännvin som dominerar i epistlarna och sångerna.

Dikten imponerade emellertid på Gustaf III tillräckligt för att få honom att författa ovan citerade brev till friherrinnan Stjerngranat. Bellman fick också tjänsten som sekreterare i Nummerlotteriet – han var vid tiden en av cirka 60 tjänstemän som arbetade där – och i och med sekreterartjänsten kunde han kalla sig ”Hovsekreterare”, vilket höjde hans status i det så rangmedvetna gustavianska samhället.

Bellmans dikt publicerades även i göteborgsbladet *Hwad Nytt? Hwad Nytt?*, där meddelanden från huvudstaden var ett stående inslag. Under rubriken ”Hwad Nytt från Stockholm” rapporterade tidningens korrespondent Johan Simmingsköld om händelser i huvudstaden såsom evenemang med kungen eller andra höga dignitärer. Ett viktigt inslag i dessa rapporter var de dikter och skålar som komponerats inför dessa tilldragelser. Bellmans dikt ”Om Ers Majestät tillåter” försågs i tidningen med en kommentar som också informerade läsarna om utfallet:

Det är bekant, at vår allernådigste Konung med sit höga förord gynnade denne glade Skalden, då han blef befördrad til Secreterare uti Kongl. Nummer- Lotterie Directionen [...] Skalden hade nyss förut waret illa sjuk, och nyttjar i desse wersar sin wanliga frihet til en Konung, som blott ser på hjertats upsåt, och som aldrig pålägger snillen något twång.

Gustaf III var vid denna tid väl bekant med Bellman och såg i honom något bortom den "brännvinspoet" som flera andra gustavianska smakdomare sökte stämpla honom som. Resultatet av Gustaf III:s brev ledde i det omedelbara till att Bellman fick höjd status och rangen av inofficiell hovpoet, och i förlägningsen till att majestätets "ringaste poet" nu anses vara en av Sveriges största.

Jennie Nell, ordförande i Sällskapet Gustaf III

Referenser:

Carl Michael Bellmans skrifter. Standardupplaga utgiven av Bellmanssällskapet, VII: Dikter till Gustaf III och konungahuset (Stockholm 1938)

Ekman, Stefan, *"I skuggan af Din Graf, jag på min Lyra slår"*. *Carl Michael Bellmans dikter över döda i relation till dikttypens svenska tradition och funktion i nyhetspressen under senare delen av 1700-talet*, diss. Göteborg (Stockholm 2004)

Konung Gustaf III:s Skrifter i politiska och vittra ämnen; tillika med dess brefvexling, del 1-6, red. Johan Gabriel Oxenstierna (Stockholm 1806-1812)

Nell, Jennie, *Vivat vår monark! Carl Michael Bellmans panegyrik över Gustaf III 1771-1792*. diss. Stockholm (ellerströms: Lund, 2011)